

Storspovens förekomst i Lindesbergs kommun

Mats Andersson

Inledning

Storspoven var under 1999 utsedd till riksinventeringsart av Sveriges Ornithologiska Förening (SOF). En av orsakerna till inventeringen är minskningen som skett i landet och främst i södra och mellersta delarna kulturmarker, där troligen tillbakagången varit mycket kraftig. En viss återhämtning har dock skett från mitten av 1980-talet, vilken kan ha sin orsak i att jakten på storspov har minskat i främst Danmark. Fram till början av 1980-talet sköts där cirka 25 000 storspovar per år och främst unga fåglar.

Ungefär 60-70% av de svenska häckan- de storspovarna finns i Norrland. Merparten av Sveriges storspovar häckar på kulturmarker (cirka 60-70%) och resten på myrar. Den fördelar att häcka på områden med stort inslag av fuktiga gräsmarker och i närheten av vatten. Födan som nästan uteslutande hämtas från djurriket består mest av insekter som t. ex skalbaggar, rätvingar och har- kranklarver. Dessutom äter den troligen mycket daggmask, liksom groddjur.

Inom hundra år har arealen naturlig gräsmark i landet minskat från cirka 2 miljoner hektar till dagens cirka 216 000 hektar. Storspoven har nuförtiden dålig häckningsframgång och antalet flygga ungar är inte mer än 0,25 st per par och år på jordbruksmark i Svealand. Den lyckas däremot bättre på myrmar- ker där några studerade par fick 1,4 flygg unge per år.

Resultat från inventeringen i Lindesbergs kommun 1999

Upprop inför inventeringen i Lindesbergs kommun gjordes i Pandion 1999:1. Ett antal av de kända lokalerna delades ut till intresserade inventerare. Besök gjordes därefter under maj och en bit in i juni. Man ombads rapportera alla häckningar eller misstänkta häckningar. Det fanns inget krav på observation av ungar eller ruvande fåglar. Par eller observation av enstaka fåglar i lämplig biotop under häckningstid och som bedöms vara stationära räcker. Varje lokal skulle besökas vid minst två tillfällen och lämpligen morgon eller kväll.

Resultatet blev 15 par på 12 lokaler. På 10 lokaler fanns någon form av bete. Dessutom närhet till någon typ av våtmark med närliggande gräsmarker. Två lokaler var belägna på öar i sjöar (Hökasjön och Lilla Lindessjön). Dessa sjöhäckningar kan i princip räknas till myrhäckningar eftersom utseendet på lokalerna påminner om myrens. Gemensamt för samtliga lokaler (förutom Hökasjön) är alltså att de är belägna i kulturmarker med ett varierat utseende. Detta innebär rika miljöer med olika typer av fuktiga gräsmarker som antingen betas och/eller skördas genom slåtter. Tillgången till föda finns därmed under hela häckningssäsongen. Lokaler är även överhuvudtaget värdefulla för det övriga fågellivet.

Eftersom inventeringen 1999 inte kan sägas vara heltäckande, då ett antal lokaler inte besöktes, har även de rap-

porterade paren från 1997 och 1998 medtagits i nedanstående tabell 1. Tar man med de åren hamnar man på 18 lokaler. En uppskattning av antalet lokaler där storspoven häckar i kommunen, nu i slutet av 1900-talet, skulle hamna på som mest 20. Antalet par är troligen maximalt omkring 25 st. Detta skulle i så fall vara lika med det antal som hittades 1984-1985.

Lokalerna 1999 i bokstavsordning var (rapportören inom parentes):

Albäcksån, Råsvalen. 1 par (Mats Andersson, Jan-Erik Malmströgen).

Läge: Albäcksåns utflöde i sjön Råsvalen, ca 1 kilometer nordväst Gusselby.

Biotop: Naturlig betesmark och våtång- ar som gränsar till åkerslutningar och Råsvalens sydöstra del. Norr och söder om Albäcksåns utflöde i sjön präglas området av dessa marker och arealen är ca 10,4 ha. Beteshävdnen har under se- nare år utökats.

Historik: Under perioden 1984-1999 har häckningar/troliga häckningar skett vid 12 av åren. 2 par åren 1984 och 1988.

Gammelbo. 1 par (Tommy Oscarsson).
Läge: Nära Sandåns utlopp i Norrmo- gen.

Biotop: Våtångar som gränsar till åns utlopp i sjön. I direkt anslutning finns även vidsträckt odlingsmarker av skiftande karaktär. Dessutom en gräs- bevuxen start- och landningsplats för segelflygplan.

Historik: Har tidigare rapporterats som häckande/troligen häckande 1984.

Hägermåns. 1 par (Per-Martin Ram- berg).

Läge: Vid Hägermåns ca 6 km nordost Morskoga.

Biotop: Naturliga betesmarker och våt- ångar som delvis gränsar till sjön Sör- mogen.

Historik: Har tidigare rapporterats häckat/troligen häckat 1984 och 1985. Troligen har storspoven funnits på lo- kalen vid ytterligare antal år däremel- lan.

Hökasjön. 1 par (Tommy Oscarsson, Mats Andersson).

Läge: Ca 3 km sydväst Morskoga nära riksväg 68 och belägen i ren barrskog. Storlek 5,0 ha.

Biotop: Tidigare sänkt skogssjö med sänka stränder och flera öar. Räknas till en s.k. dystrof sjö med näringsfattigt brunfärgat vatten. Har karaktären av myr.

Historik: Har tidigare rapporterats häckat/troligen häckat 1997. Storspo- ven är således en nykomling på lokalen.

Morskogasjön. 2 par (Tommy Oscars- son, Mats Andersson).

Läge: In till Morskoga ca 20 km nordost Lindesberg. Storlek på sjön är 53,5 ha.

Biotop: Sjön är uppdelad i två delar av skiftande karaktär. Spovarna häckar runt den norra grunda delen av sjön som har karaktären av ett fattigkärr med tydliga vegetationszoner. Omgivande marker består av öppna naturliga fo- dermarker och övriga busk- och trädbe- rande hagmarker. De betade hagarna och gräsmarkerna har tidigare år häv- dats svagt, de har nu sedan några år glädjande återupptagits och utökats till i stort sett runt hela norra delen av sjön.

Historik: Under perioden 1984-1999 har häckningar/troliga häckningar skett vid 12 av de 16 åren. 3 par 1989 och 1997, 2 par åren 1992, 1998 och 1999.

Sjömosjön-Västvalla-Nederby. 1 par (Björn Lindberg, Sven-Olof Eriksson)
Läge: Sydost Fellingsbro.

Biotop: Stränderna består av mad- och buskmarker som tidvis översvämmas. Sjöns omgivning är i norr jordbruksmark och i söder ett varierat landskap med sluttande lövlandskog, igenväxande buskmarker och smärre odlingsmark. Strandängarna är starkt påverkade av på norra stranden en grävdkanal och i nordväst, i trakten av Orrkilen, energiskogsplantering. På norra sidan löper dessutom en vall längs ån med busk- och trädvegetation och i övrigt igenväxande betesmark.

Historik: Under perioden 1984-1999 har häckningar/troliga häckningar skett vid 8 av de 16 åren. 2 par 1993.

Stackerud. 1 par (*Mats Andersson, Per-Martin Ramberg*).

Läge: Ca 3 km sydväst Lindesberg nära riksväg 60.

Biotop: Vidträckta betesmarker som gränsar till öppna odlade marker. Dessa betesmarker har under de senaste ca 10 åren utökats och är numera mycket väl betade. Vissa blötare gräsmarksparter finns även.

Historik: Har tidigare rapporterats häckat/troligen häckat 1997. Storspoven är således även här en nykomling på lokalen, vilket troligen har sin orsak i de väl betade markernas tillkomst.

Sörängarna. 3 par (*Mats Andersson, Tommy Oscarsson*).

Läge: Ca 2 km norr Lindesberg.

Biotop: Området består av olika miljöer, dels betade strandängar och dels ett stort parti med fuktig ängsmark som kan sägas var av s. k. naturlig slätter- och betesmark. Dessutom odlade åkermarker. Det sista året har dock ängarna tyvärr plöjts upp under sommaren och hur biotopen framledes ser ut får framtiden utvisa.

Historik: Under perioden 1984-1999 har häckningar/troliga häckningar skett

vid samtliga 16 åren. 3 par åren 1991 och 1994-1999, 2 par 1984 och 1987-1989. Detta betyder 34 par och i medeltal drygt 2 par per år. Sörängarna har därmed varit den i särklass viktigaste lokalen för storspov i kommunen.

Tempelbacken/Lilla Lindessjön. 1 par (*Mats Andersson, Per-Martin Ramberg*).

Läge: Nära Lindesbergs tätort, intill Lilla Lindessjön.

Biotop: Häckningen äger rum på östra kanten av Lilla Lindessjön. Här finns öar av gungfly som är beväxta med olika gräs och mer eller mindre rikligt med sly och ris. Miljön kan liknas vid en myr.

Historik: Etablerade sig här 1997.

Vesslingbyholm. 1 par (*Jan-Erik Malmstigen*).

Läge: Nordväst Fellingsbro, söder om Österhammarsjön.

Biotop: Ganska öppet jordbrukslandskap. Olika typer av ängs- och hagmarker. Betade och ogödslade ängar av både torrare och blötare typ finns. Dessutom finns f. d. Åkermarker som numera betas. Området gränsar till Åsingån som avvattnar Österhammarsjön.

Historik: Storspoven är inte rapporterad härifrån tidigare. Området är dock mycket lämpligt som häcklokal och kanske har spovar flyttat hit från de närliggande Kyrkgårderna där arten tidigare fanns.

Åboda/Storåbadet. 1 par (*Mats Andersson*).

Läge: En knapp kilometer sydost om Storå.

Biotop: Naturlig betesmark och våtängar som gränsar till åkerslutningar på den nordostligaste delen av Råsvalen.

Historik: Har rapporterats 1995, 1997 och 1999.

Ångaboviken/Råsvalen. 1 par (*Mats Andersson*).

Läge: Ca 2 kilometer sydost Guldsmedshyttan.

Biotop: Naturlig betesmark och våtängar som gränsar till åkerslutningar på

Råsvalens nordvästra sida. Området är norr och söder om Piparebäckens utlöde i Råsvalen. På den norra sidan av ån har igenväxningen forcerats under senare år, däremot på den södra sidan har markerna öppnats.

Historik: Har rapporterats 1988 och 1999.

Tabell 1.
Storspovens förekomst i Lindesbergs kommun 1997 - 1999

Häckningar/troliga häckningar.

Lokal	1997 1998 1999			Antal par		Rapportör 1999	
	Biotop	84-99	84-99	84-99	84-99		
Albäckån, Råsvalen	1	1	1	Bete:Äng	14	12	MAN, JEM
Gammelbo				Äng	2	2	TON
Gillberga/Ullersätter	1			Bete:Äng	1	1	
Hultasjön				Äng	5	5	
Hägernäs				Bete:Äng	4	4	PMR
Hökasjön	1	1	1	Sjö	2	2	TON, MAN
Löaborn/Norrsjön	1	1	1	Bete:Äng	3	3	
Östra Löa-Tjärnen-Storån	1	1	1	Bete:Äng	9	8	
Morskogsjön	3	2	2	Bete:Äng	19	12	MAN, TON
Rynninge	1	1	1	Bete:Äng	5	5	
Sjömosjön-Västvalle-Nederby	1	1	1	Bete:Äng	9	8	BLG, SOE
Stackerud	1	1	1	Bete:Äng	2	2	MAN
Sörängarna	3	3	3	Bete:Äng	34	16	MAN, TON
Tempelbacken/Lilla Lindessjön	1	1	1	Sjö	2	2	MAN
Västra Bohr	1			Äng	2	2	
Vesslingbyholm				Bete:Äng	1	1	JEM
Åboda/Storåbadet	1	1	1	Bete:Äng	3	3	MAN
Ångaboviken/Råsvalen	1	1	1	Bete:Äng	2	2	MAN
Antal par	17	9	15				
Antal lokaler	13	6	12				

Storspovslokaler 1984 - 1999

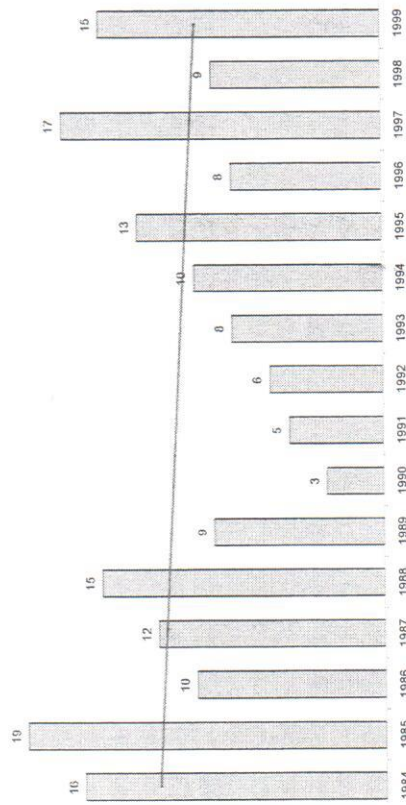
Vad beträffar häckningslokaler/trolliga finns det sedan början på 1980-talet sammanlagt 45 kända lokaler (se Tabell 2 nedan). I diagrammet nedan redovisas antalet rapporter för respektive år. En trend finns inlagd och den visar för hela perioden en något nedåtgående trend. Utbredningen i kommunen har varit att flest par finns i den norra delen (ca 75 % av lokalerna från Lindesberg och norrut) och särskilt i stråket från Lindesberg upp till och med Storåalen.

Bilden av dessa totala antalet häckningslokaler är lika som för de under 1999 och utgörs av olika typer av kulturmarker. Naturliga betesmarker och fuktiga gräsmarker är vanliga häckningslokaler. Genomgående är närheten och tillgången till vatten i form av en sjö eller å. Sammanlagt minst 35 lokaler omfattas av fuktäng-betesmark-sjö. Inga kända häckningar har skett på torra åkermarker. Några myrhäckningar finns även (totalt 7 st).

Vid några lokaler har fler än ett par häckat t. ex vid Morskogasjön 3 par, Sörängarna 3 par, Albäcksån/Räsvalen 2 par, Östra Löa 2 par, Nederby 2 par.

Antalet rapporterade par storspov per år 1984 - 1999 (trenden är infogad)

Tabell 2.
Kända häckningslokaler i Lindesbergs kommun fr o m 1984

Om inte annat anges är det 1 par

Albäcksån, Räsvalen (1984: 2 par, 1985, 1986, 1987, 1988: 2 par, 1989, 1990, 1994, 1995, 1996, 1997, 1999)	Sjömosjön-Västvalla- Nederby (1984, 1985, 1989, 1993: 2par, 1994, 1995, 1997, 1999?)
Björkasjön (1986)	Snuggan, bäcken (1984, 1985, 1987, 1991)
Bråtmossen (1985)	Stackerud (1997, 1999)
Dammnsjön, Björkhyttan (1984, 1985, 1986: 2 par, 1987, 1988: 2 par, 1993, 1994)	Stora Aspasjön (1985, 1986, 1987, 1992)
Dammnsjön/Stråssa (1987)	Stripa sligdammar (1987, 1994, 1995, 1996)
fd Bodasjön (1985), fd Innansjön (1990, 1995)	Sällingsjön (1995)
Gammelbo (1985, 1999)	Sörbysjön (1994)
Gillberga/Ullersätter (1998)	Sörängarna (1984: 2 par, 1985, 1986, 1987: 2 par, 1988: 2 par, 1989: 2 par, 1990, 1991: 3 par, 1992, 1993, 1994: 3 par, 1995: 3 par, 1996: 3 par, 1997: 3 par, 1998: 3 par, 1999: 3 par)
Grönbosjön (1985, 1987, 1995)	Tempelbacken/Lilla Lindessjön (1997, 1999)
Hultasjön (1984, 1985, 1986, 1994, 1997)	Torphyttan (1985)
Hägermås (1984, 1985, 1991, 1999)	Unnasjön (1984, 1985, 1987, 1988: 2 par)
Hökasjön (1997, 1999)	Urvädersmossen (1992)
Kyrkgårderna/Fellingsbro (1988, 1989)	V Bohr (1989, 1997)
Lia, Källbacken (1989)	Vasselhyttan, Kilen (1984, 1985, 1986)
Lia, Väringen (1984, 1985)	Vasselhyttan, n hpl (1984, 1985)
Löaborn/Norrnsjön (1995, 1997, 1998)	Vessingbyholm (1999?)
Morskogasjön (1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989: 3 par, 1992: 2 par, 1993, 1996, 1997: 2 par, 1998: 2 par, 1999: 2 par)	Vibyviken/Frövi (1988)
Näset/St Lindesjön (1993)	Åboda/Storåbadet (1995, 1997, 1999)
Orramossen/norr Aspa (1992)	Ångaboviken/Räsvalen (1988, 1999)
Paskalampen/Kloten (1987)	Östambo/väst Spannarboda (1993)
Resta (1985)	Östra Löa-Tjärnen-Storån (1984: 2 par, 1985, 1986, 1988, 1995, 1996, 1997, 1998)
Ryninge (1994, 1995, 1996, 1997, 1998)	
Römossen/Fänsäter (1993)	

Totalt 45 kända lokaler.